

HET KUNSTWERK VAN DE MAAND

Maart 1965

Het afgebeelde kunstwerk is gedurende de maand maart geëxposeerd in de hal van het Centraal Museum, Agnietenstraat 1.

(Buslijnen 8 en 11)

Hendrick Bloemaert: Utdeling aan de armen door Maria van Pallaes

Doek — 1657 — 90 × 176

Patriciërs der 17e eeuw lieten zich gaarne afbeelden in de uitoefening van hun ambt ofwel andere bezigheden verrichtende waarvoor zij bekend stonden. Hoewel in theorie beamende dat de linkerhand niet mag weten wat de rechter doet, beschouwde men het allerminst als strijdig met christelijke nederigheid om ook de eigen liefdadigheid te laten vereeuwigen als voorbeeld voor anderen, getuige de vele „regentenstukken” voorstellende het vergaderd bestuur ener vrome stichting. Hiermede verwant is Hendrick Bloemaert's „Utdeling aan de armen door Maria van Pallaes”. Deze genreschilder (omstr. 1601–1672) is een der artistiek begaafde zonen van Abraham Bloemaert, de invloedrijke leermeester van het merendeel der toenmalige utrechtse kunstenaars.

Maria van Pallaes — welgestelde weduwe „van d'Heere Schroyestyn” volgens het bekende gevelsteenrijm boven de deur van de regentenkamer — stichtte de naar haar genoemde „fundatie”, een hofje in de voor Utrecht kenmerkende vorm van een rij huisjes aan de straat plus representatiever aangrenzend bestuursgebouwtje die nog bestaan. Zij troont op het schilderij in een armstoel midden op de Agnietenbrug over de Nieuwegracht voor haar „regentenkamer”, haar kroost in trap der jeugd achter haar staande, temidden van tonnen en zakken en ziet toe op het afmeten van grutterswaren door twee knechts, ter utdeling aan de „huiszittende” armen, hier blijkbaar bewoonsters der „kameren” harer stichting. Een dezer vrouwen geeft blijk van haar dankbaarheid door met gevouwen handen 's hemels zegen af te smeken over de milde geefster. De brug was destijds een rustig hoekje aan de stadswal.

Het hofje met regentenkamer is onveranderd gebleven, doch het voormalige Agnietenklooster aan de linkerkant der Agnietenstraat — nu Centraal Museum — is nog als vrijstaand en in onverbouwde staat weergegeven, daar het schilderij immers ouder is dan de bebouwing van de kloostertuin o.a. met de Fundatie der Vrijvrouwe van Renswoude, die tegenwoordig het uitzicht op het museum en de erboven uitrijzende torens der Nicolaaskerk beneemt. Het schilderij belicht niet alleen cultuurhistorisch opmerkelijke vormen der toenmalige caritas, doch tevens de topografie van Utrecht kort na het midden der gouden eeuw, en bovendien de uitdrukking „aan de maat en strijkstok blijven hangen”, daar een der knechts in rood wambuis ter voorkoming van bevoordeling van een gegadigde boven de anderen, de kop van een boordevolle gruttersmaat gelijkstrikt.

Het overzichtelijk gegroepde stuk waarin genoemd roodbaaien huis met een lichtblauwe boezelaar en het wit van mutsen en halskragen oplichten temidden van het stemmig grijs, paars en zwart der overige kleding en het bestorven bruin der gebouwen, zal ongetwijfeld tot bijval en tevredenheid der regenten als opdrachtgevers hebben gestrekt.